

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใหม่ ตำบลแม่โต อำเภอแม่ลาน้อย จังหวัดแม่ฮ่องสอน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2 ศึกษาผลการใช้หลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มาจากการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และศึกษาความคิดเห็นของชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ของโรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใหม่ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา เป็น ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน นักเรียน ผู้ปกครอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา นักเรียนหญิงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 27 คน สุ่มแบบเจาะจงจากความสมัครใจ และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 170 คน สุ่มแบบเจาะจงจากผู้ปกครอง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาการมีส่วนร่วม ประกอบด้วย (1) หลักสูตรท้องถิ่นกลุ่มสาระการเรียนรู้ อาชีพ และเทคโนโลยี (2) แผนการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ อาชีพ และเทคโนโลยีนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย (1) แบบสัมภาษณ์ ปราชญ์ชาวบ้านแบบมีหัวข้อ (2) การประชุมกลุ่ม (3)แบบทดสอบ ก่อน และหลังเรียน (4) แบบสอบถามความคิดเห็นของชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จะเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบแบบมาตราส่วนประมาณค่า การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการพัฒนาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน

1.1 ผลจากการประชุมกลุ่มคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นจากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชน ได้ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 2 คนที่มีความรู้ทางด้านการทอผ้ากระเหรี่ยง และการปักผ้ามีงที่มีเวลาว่าง และสมัครใจเข้าร่วมจัดทำหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมระหว่าง ผู้บริหาร โรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใหม่ ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ และเทคโนโลยี ครูหัวหน้าฝ่ายงานบริหารงานวิชาการ คณะกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใหม่ ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน ตัวแทนนักเรียน และได้หลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ สามารถนำไปใช้สอนได้จริง

1.2 ผลการศึกษาการใช้หลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น และแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนมีผลการเรียนในด้านความรู้ความเข้าใจหลังเรียน นักเรียนมีระดับความรู้ความเข้าใจอยู่ในระดับมากทุกคน สำหรับการประเมินผลการเรียนภาคปฏิบัติ ผู้เรียนมีผลการเรียนในด้านทักษะปฏิบัติผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้คือ ผ่านเกณฑ์ในระดับดี และระดับพอใช้

2. ผลการศึกษาคำคิดเห็นของชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่มีต่อการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน พบว่า ทุกคนมีความคิดเห็นว่าวิธีการนี้ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากทุกขั้นตอน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อพัฒนาร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน ทำให้โรงเรียนได้วิธีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และทราบความคิดเห็นของชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้องของโรงเรียนบ้านห้วยผึ้งใหม่ สามารถอภิปรายผลดังนี้

1. จากการพัฒนาร่วมกัน พบว่าได้วิธีการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมการจัดการศึกษาโดยผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนมีการคัดเลือกปราชญ์ชาวบ้านที่มีความรู้ มีเวลาว่าง และสมัครใจมาสอนโดยร่วมจัดการเรียนรู้กับครูผู้สอน และเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักเรียนได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริงตามหลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์โรงเรียนได้แต่งตั้ง

คณะกรรมการ โดยมีการประชุมคณะครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการคัดเลือก ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดทำหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ มีการจัดสถานที่เรียน สื่อวัสดุ การเรียนรู้ที่พร้อมกับการจัดการจัดการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้นทั้งด้าน ความรู้ความเข้าใจ และทักษะปฏิบัติ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ เป็นหลักสูตร และแผนการสอนที่ สอดคล้องกับท้องถิ่น และมีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติจริง ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัย ของ กิติमारพ ดุษหาล้า (2535) ที่เน้นการปฏิบัติจริงทั้งที่เป็นกลุ่ม และรายบุคคล

2. ผลจากการศึกษาความคิดเห็น การมีส่วนร่วมวิเคราะห์สภาพปัญหา กำหนด เป้าหมาย ลำดับความสำคัญ และความต้องการของโรงเรียน และชุมชนในการคัดเลือกภูมิปัญญา ท้องถิ่นเพื่อมาจัดการเรียนการสอน จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า มีส่วนร่วม ในการประชุมวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการของโรงเรียน และชุมชน ซึ่งเป็นไปตามที่ ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนไว้ดังนี้ กระบวนการวางแผน ประกอบด้วย การพัฒนาภารกิจขององค์กร การกำหนดเป้าหมาย และการสร้างแผน โดยมีขั้นตอน ปฏิบัติ คือ ผู้บริหารเริ่มต้นโดยการกำหนดภารกิจ โดยใช้ภารกิจในการกำหนดเป้าหมายขององค์กร และจัดทำแผนเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย นอกจากนี้แล้ว ปรีชา ไชยโย(2541) ได้ศึกษารูปแบบการมี ส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาตามทัศนะของสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบลในอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่า สมาชิกมีส่วนร่วมในการวางแผนทั้งการร่วมเป็นคณะกรรมการ ร่วมวางแผน กำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมาย และการกำหนดทางเลือกในการแก้ไขปัญหา ซึ่งได้ผลใกล้เคียง กับ บุญเลิศ ทิพจร (2544) ที่ได้ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหาร โรงเรียน ประถมศึกษา ตามทัศนะของบุคคลในชุมชน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชุมชนมีความ พร้อมในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความต้องการ และศักยภาพของชุมชนโดยการมี ส่วนร่วมในด้านการวางแผนโดยชุมชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมผลักดันการตัดสินใจให้มีการ ปฏิบัติการตามแผนของโรงเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ขณะที่ บุญยิ่ง จอมงาม (2544) ได้ศึกษาความต้องการการมีส่วนร่วมจัดการประถมศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน พบว่า ความต้องการมีส่วนร่วมวางแผนการจัดการศึกษาของ โรงเรียน ร่วมวิเคราะห์สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ชุมชน ร่วมประชุมกำหนดแผนพัฒนา การศึกษาระยะ 5 ปี ร่วมประชุมจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี

สำหรับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมด้านจัดสรรวัสดุ อุปกรณ์ จากผลการศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีความเห็นได้ว่าได้ให้ความช่วยเหลือด้านวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียน และ วางแผนกำหนดแนวทางในการแสวงวัสดุ อุปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียน ดังที่ สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544) ได้กล่าวถึงการระดมทรัพยากร และการจัดสรรทรัพยากร

เพื่อการศึกษา คือ การระดมทรัพยากรเพื่อการลงทุนการศึกษาได้ยี่ดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของบุคคล สถาบัน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคม โดยทุนส่วนใหญ่มาจากรัฐบาล และบางส่วนมาจากการระดมจากทุกภาคส่วนในสังคมเพื่อจัดการศึกษา และถาวรวิทย์ วงศ์จันทร์แก้ว (2542) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในโรงเรียนบ้านหลู่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอทอง จังหวัดแพร่ พบว่า ผู้ปกครองต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทั้งในด้านการให้คำปรึกษาเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้สะอาด รมรื่น ส่วนในด้านการบริหารด้านการจัดการเรียนการสอน มีการส่งเสริมสนับสนุนด้านวัสดุ ครุภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา การให้บริการด้านความรู้ ภูมิปัญญาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ของนักเรียน สำหรับ เอกราช จักรใจคำ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการโรงเรียนของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา อำเภอพร้าว พบว่า กรรมการส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการประชุมวางแผนกำหนดแนวทางในการแสวงหาเงินทุนตลอดจนการแสวงหาวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้แก่โรงเรียน ส่วน อนุพล มาชนะสารวุฒิ (2543) ได้ศึกษาความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนสันติศึกษา จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการจัดหาทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์ การเรียนการจัดหาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน และสำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2554) ได้สรุปภารกิจของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลาย และศึกษาได้อย่างต่อเนื่อง จึงเป็นต้องมีสื่อ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน โดยชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ได้ 2 ลักษณะ คือ การจัดตั้ง และพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยประสานความร่วมมือกับผู้นำ ผู้ปกครอง บุคคลทุกฝ่ายจัดให้เกิดการเรียนรู้ในทุก ๆ ที่ ทุก ๆ เวลา ได้ในชุมชน การส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กับวิทยาการสากล เป็นการส่งเสริมให้ผู้มีความรู้ ความชำนาญในด้านต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา

สำหรับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมด้านการประสานงาน ผลจากการศึกษาพบว่า ชุมชนมีความคิดเห็นว่าได้มีส่วนร่วมประสานความร่วมมือกับคณะครูในโรงเรียนในการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียน และประสานความเข้าใจระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ดังที่ พนิจดา วีระชาติ (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนไว้ดังนี้ จัดรายการประชาสัมพันธ์แก่ชุมชน เป็นกระบวนการที่ทำให้ชุมชนได้รู้เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในกิจกรรมของโรงเรียน เช่น การเผยแพร่ในแบบของวารสารโรงเรียน เช่นเดียวกับ เฉลิม นิลแก้ว (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการจัดการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมตามบทบาทหน้าที่

โดยทั่วไป คือ การแจ้งข่าวสาร ความเคลื่อนไหว และรายงานความก้าวหน้าของโรงเรียนให้ประชาชนรับทราบ การร่วมกิจกรรมของโรงเรียน และการประสานงานกับองค์กรอื่นในการช่วยเหลือโรงเรียน

สำหรับความคิดเห็นการมีส่วนร่วมด้านการประเมินผล จากผลการศึกษา พบว่า ชุมชนมีความคิดเห็นว่าได้มีส่วนร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรวิชาชีพท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอนของครูในโรงเรียน และปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันสร้างขึ้น และนำไปใช้สอนจริง ดังที่ เจียมพล ไชยบาลักษณ์ (2542) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการปฏิรูปโรงเรียน และสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามประเมินผล และการศึกษายังได้ศึกษาถึงปัญหา และอุปสรรค ขณะที่ ปรีชา ไชโย (2541) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาตามทัศนะของสมาชิกองค์กรบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลมีส่วนร่วม และยังมีการควบคุม ติดตาม การปฏิบัติงานของโรงเรียน รวมทั้งร่วมประเมินผลสำเร็จของการปฏิบัติงาน

จากผลการศึกษา พบว่า วิธีการนี้ทำให้ชุมชนมีความคิดเห็นว่าได้เข้ามามีส่วนร่วมทุกด้านทั้งในด้านการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนกำหนดเป้าหมาย การจัดลำดับความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาจัดการเรียนการสอน การให้ความช่วยเหลือด้านความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การจัดทำหลักสูตร และแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากร การประสานงานประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล แต่การมีส่วนร่วมยังมีลักษณะมีส่วนร่วมตามคำแนะนำ หรือตามแนวคิดของคณะครู ดังที่ อุดมสิทธิ์ จิตรวิจารณ์ (2545) ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนไว้ดังนี้ รูปแบบการมีส่วนร่วมของสถานศึกษากับชุมชนจัดเป็นแนวทาง คือ สถานศึกษาริเริ่ม ชุมชนให้ความร่วมมือ และสนับสนุน นอกจากนี้แล้วการที่ชุมชนไม่แสดงความคิดเห็น หรือการกล้าที่จะนำเสนอในที่ประชุมนั้น อาจมาจากสาเหตุการขาดความมั่นใจในความรู้ความสามารถของตนเอง หรือความเชื่อในเรื่องการบริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และคณะครู ซึ่งคล้ายกับ วรวรรณ ศันตเสนา (2546) ที่ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาดำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การมีส่วนร่วมของการจัดการศึกษาของชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมน้อย เพราะชุมชนไม่เข้าใจในแนวคิด นโยบาย แผน อีกทั้งโรงเรียนเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมน้อย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

1. สถานศึกษาควรให้ความรู้แก่ชุมชนในเรื่องที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน โดยการจัดประชุม
2. สถานศึกษาควรนำนักเรียนออกไปศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ จากปราชญ์ชาวบ้าน นอกสถานศึกษา และส่งเสริมให้อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น
3. ควรเพิ่มเวลาในการจัดการเรียนการสอนให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการมีส่วนร่วม ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นรูปแบบ และวิธีการที่เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา